

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Het diploma als mythe

Elffers, L.

Publication date

2020

Document Version

Other version

Published in

Didactief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Elffers, L. (2020). Het diploma als mythe. *Didactief*, 50(9), 39.
<https://didactiefonline.nl/blog/louise-elffers/het-diploma-als-mythe>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Het diploma als mythe

TEKST **LOUISE ELFFERS** GEPUBLICEERD OP **10-11-2020**

De waarde van diploma's neemt in onze meritocratische samenleving haast mythische proporties aan. Onderwijs wordt gelijkgesteld aan status en macht. Wanneer gaat dat veranderen?

De laatste tijd verschenen er meerdere boeken die gelezen kunnen worden als een aanklacht tegen de meritocratie. Nu was het eerste boek waarin de uitgangspunten van een meritocratie werden beschreven – *The Rise of the Meritocracy* (1958) van Michael Young – zelf al een aanklacht. Young beschreef de negatieve gevolgen van het creëren van een klasse van 'winnaars' en van 'verliezers' op basis van talent (lees ook [Loon naar werken: een valse belofte](#), Didactief, januari-februari 2020, red.). Ook waarschuwde hij voor een smalle kijk op verdiensten (merites) als een eenvoudige som van IQ plus inzet.

Sindsdien is er iets vreemds gebeurd. Hoewel de kritiek op de meritocratisch georganiseerde samenleving tot op de dag van vandaag aanhoudt, ontwikkelde het meritocratische ideaal zich in rap tempo tot het leidend principe in de meeste postindustriële samenlevingen. Een verdeling van inkomen, status en macht op basis van talent geldt als rechtvaardiger dan een verdeling op basis van de plek waar je wieg heeft gestaan.

Naast de fundamentele kritiek op dit uitgangspunt – waarom zou ongelijkheid aangeboren talent eigenlijk rechtvaardig zijn? – laten de recente aanklachten bepaalde groepen in de samenleving baat hebben bij een sterk geloof in de meritocratie. Als iedereen maar gelooft dat ongelijkheid in macht, geld en status op basis van talent en hard werken, dan wordt ze gemakkelijker geaccepteerd. Het meritocratische systeem legitimeert een geprivilegieerde positie.

Het is die legitimatie, en in het bijzonder de rol van onderwijskwalificaties daarvoor, die de recente publicaties ageren. De legitimatiewaarde van de diploma's waarop men zich baseert op een leugen, briest rechtenprofessor Daniel Markovits in *The Meritocracy Trap* (2019). Ook politiek filosoof Michael Sandel trekt in *The Tyranny of Merit* (2020) van leer tegen leden van de maatschappelijke elite die zich ten onrechte beroepen op hun vermeend uitzonderlijke capaciteiten en inzet. De waarde van de diploma's waarmee zij wapperen om toegang te krijgen tot de beste banen, zou bovendien niet alleen moeten worden toegeschreven aan de verworven kennis en vaardigheden op de betreffende opleidingen, zo stelde econoom Bryan Caplan in *Why the Education System is a Waste of Time and Money* (2018).

Onderwijssociologen slaken bij deze recente publicaties doorgaans een diepe zucht: niets nieuws onder de zon. Al in de jaren zeventig werd in een reeks sociologische publicaties, onder veelzeggende titels als *The Great*

Meld je aan voor onze nieuwsbrief!

En blijf op de hoogte van onderwijsnieuws en de nieuwste wetenschappelijke ontwikkelingen!

Inschrijven

Training Robbery (Ivar Berg, 1971), de waarde van onderwijskwalificaties in twijfel getrokken. Deze was volgens Berg op z'n best twijfelachtig en op z'n slechtst een vorm van oplichterij waarmee de hogeropgeleide elite lageropgeleiden een rad voor ogen probeert te draaien. John Meyer beschreef onderwijs in 1977 als een ideologie en een seculiere religie, en als

mythe die vooral zou dienen om ongelijkheid te legitimeren. Randall Collins noemde in *The Credential Society* (1979) onderwijskwalificaties een kunstmatige manier om de toegang tot de beste banen te monopoliseren. Dat de waarde van diploma's niet louter bepaald wordt door de kennis en vaardigheden die het diploma zou representeren, valt bovendien al jaren in elk onderwijssociologisch handboek terug te lezen.

De kritiek – toen en nu – betreft doorgaans niet zozeer het onderwijs zelf, als wel de waarde die wordt toegekend aan onderwijskwalificaties waarmee individuen zich onderscheiden in de meritocratische samenleving. We weten stiekem best dat die waarde in veel gevallen beperkt is, zo stelde Meyer, maar toch spelen we allemaal mee in het toneelstuk waarin onderwijs gelijk wordt gesteld aan macht. Hoeveel boeken zouden er nog moeten verschijnen tot we ophouden met spelen?

Louise Elffers is lector Kansrijke schoolloopbanen in een diverse stad (HvA), onderzoeker bij Onderwijswetenschappen (UvA) en directeur van Kenniscentrum Ongelijkheid. Ook schreef ze De bijlesgeneratie. [Lees hier al haar columns.](#)

Dit artikel verscheen in Didactief, november 2020.

Reacties

1 reactie

Henk Proost

4 maanden geleden

Geachte Louise,

Inderdaad niets nieuws onder de zon. Maar het niet/onvoldoende krijgen van onderwijs heeft een groter gevolg. En er zijn nog steeds te weinig gekwalificeerde leraren.

Met vr. groet, Henk Proost (na 36 jaar vo met pensioen)

Louise Elffers

Louise Elffers is lector Kansrijke schoolloopbanen in een diverse stad (HvA), onderzoeker bij Onderwijswetenschappen (UvA) en directeur van het Kenniscentrum Ongelijkheid. Ze schreef De bijlesgeneratie.

